

**ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Черепаха Андрій Іванович

ПІБ здобувача

КУРСОВА РОБОТА

**Теоретичні та практичні аспекти формування системи фінансово-економічної
безпеки підприємства**

тема

Навчальна
дисципліна

Фінансово-економічна безпека організації

назва навчальної дисципліни

Ступінь освіти

Фаховий молодший бакалавр

фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр

Галузь знань

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

Спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок

код і найменування спеціальності

Освітньо-професійна
програма

Фінанси і кредит

назва освітньо-професійної програми

Академічна група

Ф-24

назва академічної групи

Харків, 2026 рік

Керівник:

Постольна Наталія Олександрівна, викладач
циклової комісії економіки, управління та
адміністрування, спеціаліст вищої категорії

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач

підпис здобувача

Черепаха Андрій Іванович

ПІБ здобувача

Підсумкова оцінка: 60 (балів)

Члени комісії з захисту:

(підпис)

Н. О. Постольна

(підпис)

О.М. Тимошенко

**ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Черепача Андрій Іванович

ПІБ здобувача

ЗАВДАННЯ НА КУРСОВУ РОБОТУ

Навчальна
дисципліна

Фінансово-економічна безпека організації

назва навчальної дисципліни

Тема роботи

Теоретичні та практичні аспекти формування системи
фінансово-економічної безпеки підприємства

тема курсової роботи

Термін подання
завершеної роботи

26.04.2026 р.

фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр

Графік виконання роботи

Виконання роботи за розділами	Термін виконання
Вибір та затвердження теми	02.02 – 08.02.2026
Добір та аналіз літератури за обраною темою	09.02 – 15.02.2026
Складання плану курсової роботи	16.02 – 22.02.2026
Написання вступу та I розділу	23.02 – 15.03.2026
Написання розрахункової частини (II розділ) курсової роботи	16.03 – 05.04.2026
Написання висновків та пропозицій, оформлення курсової роботи	06.04 – 19.04.2026
Подання курсової роботи керівнику для рецензування (для рекомендації до захисту)	20.04 – 26.04.2026
Захист курсової роботи	04.05 – 09.05.2026

Завдання видав

Науковий керівник,
спеціаліст вищої категорії

Наталія ПОСТОЛЬНА

(підпис)

«02» лютого 2026 р.

Завдання отримав

Здобувач

Андрій ЧЕРЕПАХА

(підпис)

ПІБ здобувача

«02» лютого 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та основні загрози фінансово-економічній безпеці підприємства.....	7
1.2. Принципи та завдання формування системи фінансово-економічної безпеки.....	10
1.3. Структура та елементи системи фінансово-економічної безпеки підприємства.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ПП ТОЙОТА УКРАЇНА.....	15
2.1. Загальна характеристика ПП Тойота Україна.....	15
2.2. Аналіз фінансового стану ПП Тойота Україна та оцінка рівня фінансово- економічної безпеки.....	18
2.3. Оцінка ефективності діючої системи фінансово-економічної безпеки і оптимізація системи контролю та моніторингу.....	23
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням ролі фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах нестабільного макроекономічного середовища, глобалізації ринків та посилення конкурентної боротьби. Сучасні підприємства функціонують під впливом значної кількості ризиків, зокрема валютних коливань, інфляційних процесів, логістичних обмежень та політичної нестабільності. У таких умовах забезпечення належного рівня фінансово-економічної безпеки стає одним із ключових чинників стабільного функціонування та довгострокового розвитку підприємства. Особливої актуальності ця проблема набуває для підприємств, діяльність яких пов'язана з імпортними операціями та інтеграцією у міжнародні економічні процеси, зокрема для ПП «Тойота Україна».

Об'єктом дослідження є процес забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження виступають теоретичні засади, методичні підходи та практичні аспекти формування, функціонування й оцінки ефективності системи фінансово-економічної безпеки підприємства, а також механізми її вдосконалення.

Метою дослідження є комплексний аналіз системи фінансово-економічної безпеки підприємства та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності її функціонування на прикладі ПП «Тойота Україна».

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішуються такі завдання:

- здійснити теоретичний аналіз сутності фінансово-економічної безпеки підприємства та визначити основні загрози її забезпеченню;
- дослідити принципи та завдання формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства;
- розкрити структуру та елементи системи фінансово-економічної безпеки підприємства;

- надати загальну характеристику ПП «Тойота Україна» як об'єкта дослідження;
- проаналізувати фінансовий стан підприємства та оцінити рівень його фінансово-економічної безпеки;
- здійснити аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз діяльності підприємства;
- оцінити ефективність діючої системи фінансово-економічної безпеки підприємства;
- розробити рекомендації щодо оптимізації системи контролю та моніторингу фінансово-економічної безпеки.

Реалізація поставлених завдань дозволяє комплексно дослідити систему фінансово-економічної безпеки підприємства, виявити її сильні та слабкі сторони, а також сформулювати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності її функціонування.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Метод системного аналізу застосовано для дослідження фінансово-економічної безпеки як цілісної системи. Структурно-функціональний метод використано для визначення елементів системи безпеки та їх взаємозв'язків. Економіко-статистичні методи застосовано для аналізу фінансових показників підприємства, розрахунку рентабельності, фінансової стійкості та продуктивності праці. Порівняльний метод використано для оцінки динаміки показників діяльності підприємства за 2023–2025 роки. Також застосовано метод узагальнення для формування висновків та розробки практичних рекомендацій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та основні загрози фінансово-економічній безпеці підприємства

Питання фінансово-економічної безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання набуває особливої актуальності, оскільки нестабільність економічного середовища, воєнні ризики, інфляційні коливання та посилення конкуренції змушують підприємства переглядати підходи до управління власними ресурсами. У науковій літературі ця категорія розглядається як багаторівнева система, що забезпечує захист підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює умови для його стабільного розвитку.

Г. Блакита [2, с. 104] розглядає економічну безпеку підприємства як комплексний стан захищеності його життєво важливих інтересів, за якого забезпечується стійке функціонування, ефективне використання ресурсів та здатність до розвитку в умовах мінливого середовища. Авторка наголошує, що економічна безпека не обмежується лише фінансовими показниками, а охоплює також виробничу, кадрову, інноваційну та інформаційну складові, які взаємодіють між собою та формують цілісну систему захисту підприємства.

Ю. Герасименко [4, с. 86] підкреслює, що економічна безпека діяльності підприємства повинна розглядатися як динамічний процес управління ресурсами, ризиками та загрозами. На думку автора, підприємство може вважатися економічно безпечним лише тоді, коли воно здатне адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зберігаючи при цьому фінансову стійкість і конкурентоспроможність. Особливу увагу дослідниця приділяє необхідності постійного моніторингу ризиків та формування превентивних механізмів їх нейтралізації.

В. Вудвуд та О. Батієвська [3, с. 89–93] визначають фінансову безпеку як ключову складову загальної економічної безпеки підприємства. Вони стверджують, що саме фінансова стабільність забезпечує можливість функціонування всіх інших напрямів діяльності підприємства. На їхню думку, фінансова безпека характеризується здатністю підприємства підтримувати рівновагу між доходами і витратами, забезпечувати платоспроможність, ліквідність і фінансову стійкість навіть в умовах впливу негативних зовнішніх факторів.

О. Сусіденко [14, с. 56] розглядає фінансову безпеку підприємства як систему заходів, спрямованих на захист фінансових інтересів, попередження кризових явищ та ефективне управління фінансовими ресурсами. Авторка наголошує, що важливою умовою забезпечення фінансової безпеки є дотримання принципів системності, безперервності та адаптивності, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

У праці «Фінансово-економічна безпека підприємства: завдання управління та напрямки їх реалізації» [16] зазначається, що фінансово-економічна безпека є не лише станом захищеності, а й безперервним процесом управління ризиками, який включає планування, організацію, контроль і коригування фінансово-економічної діяльності підприємства. Автори наголошують, що в умовах нестабільності економіки підприємства змушені функціонувати в середовищі високої невизначеності, що суттєво підвищує роль системи безпеки.

О. Стащук [13, с. 260–265] досліджує загрози фінансово-економічній безпеці підприємств і зазначає, що сучасні підприємства стикаються з новими викликами, які зумовлені цифровізацією економіки, глобалізаційними процесами та нестабільністю ринкового середовища. Авторка підкреслює, що загрози можуть мати як зовнішній, так і внутрішній характер, при цьому їх взаємодія часто посилює негативний вплив на діяльність підприємства.

Зовнішні загрози фінансово-економічній безпеці формуються поза межами підприємства та не залежать від його управлінських рішень. До них належать інфляційні процеси, нестабільність економічної ситуації в країні, зміни податкового законодавства, коливання валютних курсів, політична нестабільність, а також посилення конкуренції на ринку. Г. Блакита [2, с. 104] зазначає, що такі загрози мають системний характер і можуть одночасно впливати на велику кількість підприємств, формуючи кризові явища в економіці в цілому.

Внутрішні загрози виникають безпосередньо в межах підприємства та пов'язані з неефективним управлінням ресурсами, помилками у фінансовому плануванні, низьким рівнем контролю за витратами, нераціональною структурою капіталу та недостатньою фінансовою дисципліною. О. Сусіденко [14, с. 58] підкреслює, що внутрішні загрози є особливо небезпечними, оскільки вони часто розвиваються приховано і проявляються вже на стадії фінансової кризи або втрати платоспроможності.

Ю. Герасименко [4, с. 83] звертає увагу на те, що важливим джерелом внутрішніх загроз є людський фактор. Недостатня кваліфікація персоналу, помилки менеджменту, низький рівень відповідальності та відсутність ефективної системи мотивації можуть призводити до прийняття неефективних управлінських рішень, що негативно впливають на фінансово-економічну безпеку підприємства.

В. Вудвуд та О. Батієвська [3, с. 89-93] підкреслюють, що фінансова безпека значною мірою залежить від якості фінансового менеджменту. Вони зазначають, що відсутність належного контролю за грошовими потоками, помилки в управлінні дебіторською та кредиторською заборгованістю можуть призвести до втрати ліквідності та фінансової нестабільності підприємства.

Окремо слід виділити інформаційні загрози, які в умовах цифрової економіки набувають особливої актуальності. О. Стащук [13, с. 260-265] наголошує, що кібератаки, витік комерційної інформації та несанкціонований

доступ до фінансових даних можуть завдати суттєвих збитків підприємству та підірвати його конкурентні позиції. Це зумовлює необхідність інтеграції інформаційної безпеки в систему фінансово-економічної безпеки.

Ринкові загрози також відіграють важливу роль у формуванні рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Вони пов'язані зі змінами попиту, появою нових конкурентів, технологічними інноваціями та зміною споживчих переваг. Г. Блакита [2, с. 104] підкреслює, що підприємства, які не здатні адаптуватися до змін ринку, втрачають свої позиції та поступово виходять з конкурентного середовища.

У підсумку можна зазначити, що фінансово-економічна безпека підприємства є складною, багатокomпонентною системою, яка охоплює всі аспекти його діяльності. Вона формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, а її ефективність залежить від здатності підприємства своєчасно виявляти загрози та реагувати на них. У сучасних умовах саме рівень фінансово-економічної безпеки визначає стабільність, конкурентоспроможність та перспективи розвитку підприємства.

1.2. Принципи та завдання формування системи фінансово-економічної безпеки

Формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства є складним і багаторівневим процесом, який передбачає не лише розробку окремих захисних заходів, а створення цілісного механізму управління, здатного забезпечити стабільність, стійкість та розвиток суб'єкта господарювання в умовах постійних змін зовнішнього середовища. У сучасних наукових дослідженнях ця система розглядається як інтегрована сукупність принципів, методів, інструментів і управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію фінансових ризиків та нейтралізацію загроз економічного характеру.

Д. Товпик [19, с. 137–142] розглядає фінансову безпеку як невід’ємну складову економічної безпеки підприємства, підкреслюючи, що її формування повинно базуватися на системному підході. На думку автора, ефективна система фінансово-економічної безпеки формується лише за умови інтеграції всіх управлінських процесів підприємства в єдину структуру, яка забезпечує узгодженість фінансових рішень, контроль за ресурсами та своєчасне реагування на ризики. Він наголошує, що фінансова безпека не може існувати ізольовано, оскільки вона тісно пов’язана з виробничою, кадровою та інноваційною діяльністю підприємства.

Б. Пшик [11] зазначає, що формування системи фінансової безпеки підприємств є основою їх стабільного функціонування, оскільки дозволяє забезпечити захист від кризових явищ, фінансових втрат та зовнішніх шоків. Автор підкреслює, що ключовим елементом такої системи є здатність до саморегулювання та адаптації до змін ринкового середовища. Він стверджує, що без ефективної системи фінансової безпеки підприємство втрачає здатність до довгострокового розвитку та стає вразливим до впливу навіть незначних негативних факторів.

Ю. Біляк [1, с. 69] у своїх дослідженнях акцентує увагу на тому, що система фінансової безпеки суб’єктів господарювання повинна базуватися на чітко визначених принципах, які забезпечують її ефективне функціонування. До таких принципів він відносить системність, комплексність, безперервність, адаптивність та економічну доцільність. На думку автора, саме дотримання цих принципів дозволяє сформувати дієвий механізм захисту фінансових інтересів підприємства та забезпечити його стійкість у довгостроковій перспективі.

Л. Ширяєва [17, с. 96] у монографії, присвяченій формуванню механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки в системі управління портовими підприємствами, зазначає, що система фінансово-економічної безпеки повинна бути інтегрованою частиною загальної системи управління підприємством. Вона підкреслює, що ефективність такої системи залежить

від рівня її адаптації до специфіки діяльності підприємства, галузевих особливостей та зовнішнього середовища. Авторка наголошує, що особливу роль відіграє механізм координації управлінських рішень, який дозволяє забезпечити узгодженість дій усіх структурних підрозділів.

О. Гонта та Є. Шакур [5, с. 262–273], досліджуючи формування системи фінансово-економічної безпеки закладів охорони здоров'я, підкреслюють, що в основі будь-якої системи безпеки повинні лежати принципи наукової обґрунтованості, гнучкості та превентивності. На їхню думку, особливість формування системи фінансової безпеки в соціально важливих сферах полягає в необхідності врахування не лише економічних, але й соціальних аспектів діяльності підприємства. Вони зазначають, що фінансова безпека у таких організаціях повинна забезпечувати не лише стабільність функціонування, але й доступність та якість послуг.

Отже, система фінансово-економічної безпеки є комплексною та динамічною, а її ефективність залежить від здатності підприємства інтегрувати принципи та завдання в управлінську практику і адаптувати їх до змін середовища.

1.3. Структура та елементи системи фінансово-економічної безпеки підприємства

Формування ефективної системи фінансово-економічної безпеки підприємства неможливе без глибокого розуміння її внутрішньої структури та взаємозв'язку між окремими елементами. У сучасній науковій думці ця система розглядається як багаторівнева та багатокомпонентна конструкція, яка охоплює фінансові, організаційні, інформаційні, управлінські та контрольні підсистеми, що взаємодіють між собою і забезпечують загальну стійкість підприємства до впливу ризиків та загроз.

С. Мельник [7, с. 204] у своїй монографії зазначає, що система управління фінансовою безпекою підприємства повинна розглядатися як

інтегрована структура, яка поєднує в собі аналітичний, функціональний та інституційний рівні. На думку автора, саме така багаторівнева організація дозволяє забезпечити комплексний захист фінансових інтересів підприємства. Він підкреслює, що ключовим елементом системи є механізм управління фінансовими потоками, який забезпечує баланс між доходами та витратами, а також підтримує необхідний рівень ліквідності та платоспроможності підприємства. Мельник [7, с. 204] також акцентує увагу на тому, що структура фінансово-економічної безпеки повинна бути гнучкою та адаптивною, оскільки зовнішнє середовище постійно змінюється і вимагає оперативного реагування.

О. Орлик [9, с. 41–46] розглядає функціональну структуру фінансово-економічної безпеки сучасних підприємств і стверджує, що вона складається з взаємопов'язаних функціональних блоків, кожен з яких виконує окрему роль у забезпеченні загальної стабільності. На його думку, до основних елементів системи належать фінансовий, виробничий, інвестиційний, кадровий та інформаційний блоки. Фінансовий блок забезпечує контроль за грошовими потоками, інвестиційний – ефективне використання капіталу, виробничий – стабільність операційної діяльності, кадровий – якість управлінського та виконавчого персоналу, а інформаційний – захист даних і підтримку управлінських рішень. Орлик наголошує, що лише за умови збалансованого функціонування всіх цих елементів можна досягти належного рівня фінансово-економічної безпеки.

Т. Полозова [10, с. 69-71] у своїх дослідженнях підкреслює, що структура фінансової безпеки підприємства є складною системою взаємопов'язаних елементів, які формують єдиний механізм захисту фінансових інтересів. Вона зазначає, що до ключових структурних елементів належать фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, рентабельність та ефективність використання ресурсів. На її думку, кожен із цих елементів виконує окрему функцію, але лише їх сукупна взаємодія забезпечує стабільність підприємства. Полозова також наголошує, що

структура системи фінансової безпеки повинна постійно вдосконалюватися відповідно до змін економічного середовища.

Ю. Ярова та Л. Артеменко [18], досліджуючи структуру економічної безпеки підприємства в умовах кризи, зазначають, що система безпеки повинна бути адаптована до кризових умов і включати антикризовий блок. Вони підкреслюють, що в умовах економічної нестабільності особливого значення набуває здатність підприємства швидко реагувати на загрози та мінімізувати їх негативний вплив. На їхню думку, структура системи повинна включати також механізми раннього попередження кризових явищ та інструменти оперативного управління фінансовими ризиками.

Н. Носань, Д. Куценко [8] у своїх дослідженнях наголошують, що система фінансово-економічної безпеки повинна розглядатися як багаторівнева конструкція, яка функціонує як на мікро-, так і на макрорівні. Вони зазначають, що на мікрорівні система забезпечує захист конкретного підприємства, тоді як на макрорівні вона інтегрується у загальну економічну систему країни. Автори підкреслюють, що важливою особливістю такої структури є її взаємозв'язок із зовнішнім середовищем, оскільки підприємства функціонують у відкритій економіці та постійно піддаються впливу макроекономічних факторів.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що структура системи фінансово-економічної безпеки є динамічною і багаторівневою, а її ефективність визначається здатністю підприємства забезпечувати узгоджену взаємодію всіх її елементів. Саме така інтегрована система дозволяє підприємству підтримувати фінансову стабільність, мінімізувати ризики та забезпечувати довгостроковий розвиток в умовах невизначеності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ПП ТОЙОТА УКРАЇНА

2.1. Загальна характеристика ПП Тойота Україна

Підприємство з іноземними інвестиціями «Тойота Україна» (ПП «Тойота Україна») є офіційним імпортером, дистриб'ютором і представником автомобілів Toyota і Lexus на території України. Компанія була заснована у 2003 році і за цей час зайняла лідируючі позиції на українському ринку автомобілів, зарекомендувавши себе як надійний партнер для клієнтів та дилерів. Діяльність підприємства побудована на принципах японської філософії «кайдзен», яка передбачає безперервне удосконалення всіх процесів – від управління продажами та обслуговування клієнтів до внутрішніх бізнес-процедур. Цей підхід дозволяє компанії підтримувати високий рівень якості обслуговування та ефективності роботи на всіх рівнях організації [15].

Налагоджена дилерська мережа включає понад 30 офіційних центрів продажу та сервісних станцій по всій території України, що забезпечує зручність доступу до послуг для клієнтів у різних регіонах. Кожен дилерський центр оснащений сучасним обладнанням та відповідає високим стандартам компанії, що гарантує високий рівень сервісу та технічного обслуговування автомобілів. Крім продажу нових автомобілів, дилерські центри надають послуги з гарантійного та післягарантійного обслуговування, встановлення додаткового обладнання, постачання оригінальних запасних частин та аксесуарів, а також консультаційні послуги для клієнтів щодо вибору автомобіля відповідно до їхніх потреб та бюджету.

Варто також зазначити, що ПП «Тойота Україна» активно розвиває програми корпоративної соціальної відповідальності, зокрема підтримку освітніх і благодійних проєктів, що сприяє підвищенню іміджу компанії як соціально відповідального роботодавця. Впровадження сучасних технологій управління персоналом, навчальних програм для співробітників та

стратегічна увага до розвитку корпоративної культури дозволяють підтримувати високу мотивацію працівників та забезпечувати стабільність кадрового потенціалу. Завдяки цьому компанія здатна оперативно реагувати на зміни ринкових умов, впроваджувати інноваційні рішення та забезпечувати конкурентні переваги на українському автомобільному ринку [15].

ПІІ «Тойота-Україна» протягом багатьох років демонструє стабільний розвиток своєї діяльності, зокрема збільшення обсягу реалізації автомобілів і розширення ринку збуту. Діяльність підприємства включає продаж нових автомобілів Toyota і Lexus, оригінальних запасних частин та аксесуарів, а також повний спектр сервісних послуг для клієнтів [6].

Для об'єктивного оцінювання діяльності ПІІ «Тойота-Україна» розглянемо фінансові показники підприємства у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Фінансові показники діяльності ПІІ «Тойота-Україна» за 2023–2025 роки [20]

Показник	2023	2024	2025
Дохід, грн	18 468 576 000	21 194 424 000	24 556 767 000
Чистий прибуток, грн	1 899 610 000	1 813 888 000	1 515 856 000
Рентабельність	10,29 %	8,56 %	6,17 %
Активи, грн	8 734 486 000	9 942 759 000	11 041 055 000
Зобов'язання, грн	735 845 000	588 693 000	778 841 000
Середня зарплата до оподаткування, грн	143 660	172 068	192 091
Кількість працівників, осіб	166	167	177
Дохід на одного працівника, грн	111 256 482	126 912 719	138 738 797

Як видно з табл. 2.1, підприємство демонструє стабільне зростання масштабів діяльності: протягом 2023–2025 років дохід зріс з 18,47 млрд грн до 24,56 млрд грн, тобто приблизно на 6,1 млрд грн або 33 %, що свідчить про розширення продажів і підвищення попиту на продукцію Toyota. Водночас чистий прибуток має тенденцію до зниження — з 1,90 млрд грн у 2023 році до 1,52 млрд грн у 2025 році, що зумовило падіння рентабельності з 10,29 % до 6,17 %. Така динаміка може пояснюватися зростанням витрат, зокрема логістичних, маркетингових і витрат на персонал. Разом із цим

активи підприємства зросли з 8,73 млрд грн до 11,04 млрд грн, що свідчить про розширення діяльності та інвестування у розвиток.

Загалом підприємство нарощує доходи та підвищує продуктивність, однак зниження прибутковості вказує на посилення витратного тиску та вплив зовнішніх економічних факторів. Організаційна структура ПП «Тойота Україна» є функціональною та включає ключові департаменти продажів, сервісу, логістики, маркетингу, клієнтської підтримки та HR, що забезпечує чіткий розподіл повноважень і ефективну координацію діяльності підприємства.

Організаційну структуру ПП «Тойота Україна» представимо на рис. 2.1.

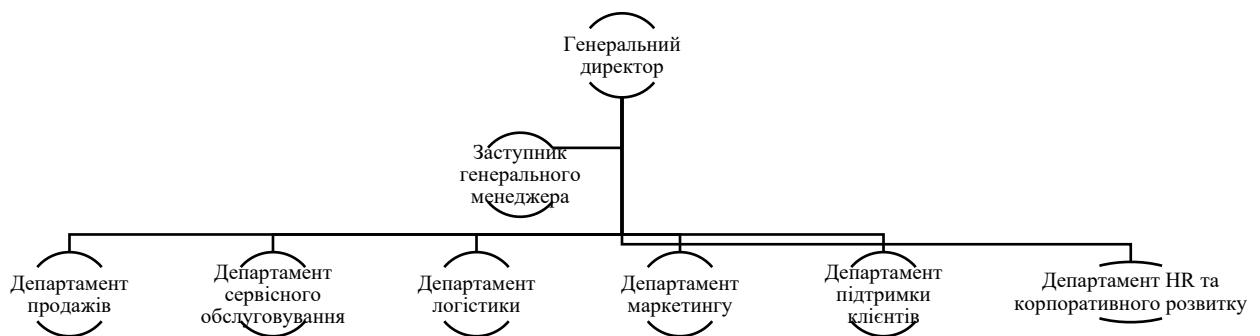

Рис. 2.1. Організаційна структура ПП «Тойота Україна» [15]

Дані показують, що структура організації спрямована на оптимізацію управлінських процесів та підвищення ефективності мотиваційної політики. Функціональна модель дозволяє диференціювати відповідальність за конкретні процеси та забезпечує спеціалізацію працівників у ключових сферах діяльності, що сприяє підвищенню якості виконання робіт та зменшенню ймовірності управлінських помилок. Чітке розмежування функцій між підрозділами забезпечує ефективний контроль за результатами діяльності та дозволяє оперативно приймати управлінські рішення.

Водночас наявність горизонтальних зв'язків між підрозділами створює сприятливі умови для командної роботи, обміну досвідом та активного

залучення працівників до процесу прийняття рішень. Це підвищує рівень відповідальності персоналу за результати власної діяльності, формує відчуття причетності до досягнення загальних цілей підприємства та позитивно впливає на рівень внутрішньої мотивації. Крім того, така взаємодія сприяє швидкому поширенню інформації, що є важливим фактором підвищення адаптивності підприємства до змін зовнішнього середовища.

Особливе значення у формуванні ефективної мотиваційної політики мають корпоративні програми розвитку та навчання персоналу. Вони спрямовані на підвищення професійної кваліфікації працівників, розвиток їхніх компетенцій та формування кадрового резерву підприємства. Участь у тренінгах, семінарах і внутрішніх навчальних програмах сприяє не лише зростанню професійного рівня працівників, а й підвищує їхню лояльність до компанії та зацікавленість у довгостроковій співпраці [12].

Отже, ПП «Тойота Україна» є сучасним високоефективним підприємством, яке займає провідні позиції на автомобільному ринку України та демонструє стабільний розвиток своєї діяльності. Компанія здійснює комплексну діяльність, що охоплює імпорт, дистрибуцію автомобілів, реалізацію запасних частин і аксесуарів, а також надання повного спектра сервісних послуг, що забезпечує високий рівень задоволення потреб клієнтів.

2.2. Аналіз фінансового стану ПП Тойота Україна та оцінка рівня фінансово-економічної безпеки

Аналіз фінансового стану ПП «Тойота Україна» є ключовим етапом оцінювання рівня його фінансово-економічної безпеки, оскільки дозволяє визначити реальну здатність підприємства протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам, підтримувати фінансову стійкість та забезпечувати безперервність операційної діяльності. Оцінювання фінансового стану доцільно здійснювати на основі аналізу динаміки доходів, прибутковості,

структури активів і зобов'язань, а також показників ліквідності та фінансової стійкості.

Динаміку доходу підприємства представимо на рис. 2.2.

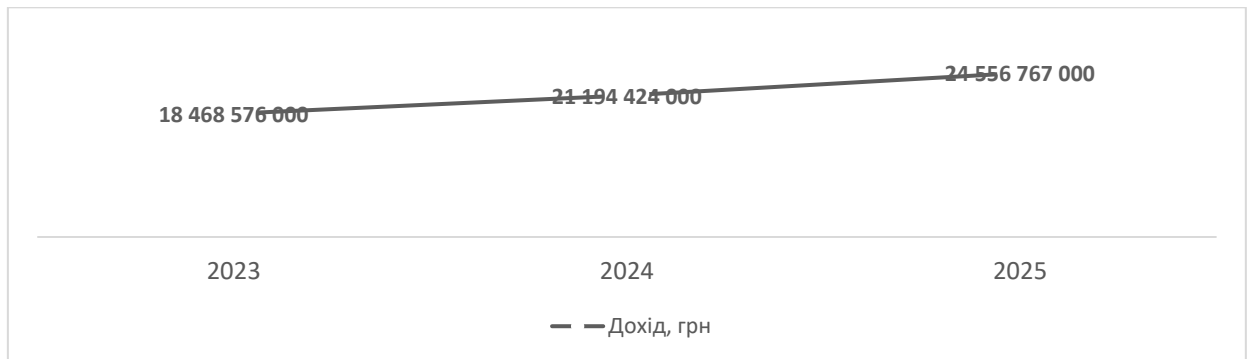

Рис. 2.2. Динаміка доходу ПП «Тойота Україна» [20]

Аналіз показує стабільне зростання доходу підприємства протягом усього досліджуваного періоду. У 2024 році відбулося збільшення доходу на 14,8% порівняно з 2023 роком, а у 2025 році – ще на 15,9% відносно попереднього року. Така динаміка свідчить про поступове розширення ринкової присутності підприємства, відновлення попиту на автомобільну продукцію та ефективність збутової політики.

Зростання доходів також підтверджує стійкість бізнес-моделі підприємства навіть в умовах макроекономічної нестабільності та воєнних ризиків.

Динаміку чистого прибутку представимо на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Динаміка чистого прибутку ПП «Тойота Україна» [20]

На відміну від доходу, чистий прибуток демонструє тенденцію до зниження. У 2024 році спостерігається скорочення прибутку на 4,5% порівняно з 2023 роком, а у 2025 році – ще на 16,4%.

Це може свідчити про зростання витрат підприємства, зокрема логістичних витрат, валютних коливань, а також підвищення операційних витрат у структурі діяльності. Така ситуація є типовою для імпортозалежних підприємств, до яких належить ПП «Тойота Україна».

Зниження прибутковості при одночасному зростанні доходів є сигналом потенційного зниження ефективності управління витратами, що впливає на рівень фінансово-економічної безпеки.

Динаміку рентабельності діяльності представимо на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Динаміка рентабельності діяльності ПП «Тойота Україна» [20]

Рентабельність підприємства протягом аналізованого періоду демонструє стійку тенденцію до зниження, оскільки її рівень зменшився більш ніж на 4 відсоткові пункти, що свідчить про погіршення ефективності використання доходів для формування прибутку, попри зростання обсягів реалізації. Така динаміка зумовлена сукупністю факторів, зокрема зростанням собівартості імпортової продукції, коливаннями валютного курсу, підвищенням логістичних витрат та адаптаційними витратами в умовах воєнного стану. Водночас підприємство залишається прибутковим, однак зниження рентабельності виступає важливим сигналом для системи фінансово-економічної безпеки щодо необхідності посилення контролю

витрат, оптимізації процесів і підвищення ефективності управління ресурсами.

Динаміку активів підприємства представимо на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Динаміка активів ПП «Тойота Україна» [20]

Активи підприємства демонструють стабільне зростання протягом усього періоду. У 2024 році приріст становив близько 13,8%, а у 2025 – 11%.

Збільшення активів свідчить про розширення господарської діяльності, накопичення ресурсної бази та посилення фінансового потенціалу підприємства. Це є позитивним фактором для фінансово-економічної безпеки, оскільки зростання активів формує «подушку стійкості» підприємства.

Динаміку зобов'язань представимо на рис. 2.6.

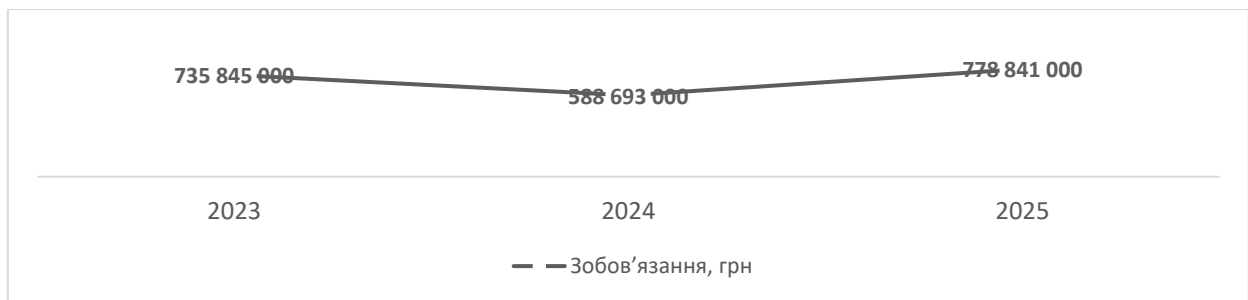

Рис. 2.6. Динаміка зобов'язань ПП «Тойота Україна» [20]

Динаміка зобов'язань є нестабільною. У 2024 році спостерігається зниження зобов'язань, однак у 2025 році вони знову зростають.

Це може свідчити про змінну політику фінансування діяльності підприємства, а також про коливання в структурі кредиторської заборгованості.

У цілому рівень зобов’язань залишається контрольованим і не створює критичного навантаження на фінансову систему підприємства.

Показники трудових ресурсів та ефективності праці представимо на рис. 2.7.

Рис. 2.7. Показники трудових ресурсів та ефективності праці на ПП «Тойота Україна» [20]

Аналіз показує поступове зростання ефективності використання трудових ресурсів. Дохід на одного працівника щорічно зростає, що свідчить про підвищення продуктивності праці та ефективності організації бізнес-процесів.

Зростання середньої заробітної плати також свідчить про соціальну стабільність підприємства та здатність утримувати кваліфікований персонал, що є важливим елементом фінансово-економічної безпеки.

Для більш комплексної оцінки середовища функціонування підприємства представимо SWOT-аналіз у табл. 2.2.

Таблиця 2.2. – SWOT-аналіз ПП «Тойота Україна» [15]

Сильні сторони	Слабкі сторони
Сильний глобальний бренд	Висока залежність від імпорту
Стабільна прибутковість	Валютні ризики
Розвинена дилерська мережа	Обмежена гнучкість цін
Підтримка Toyota Motor Corporation	Висока собівартість логістики
Можливості	Загрози
Зростання попиту на гібридні авто	Військові ризики
Розвиток електромобільності	Зміни податкової політики
Цифровізація продажів	Посилення конкуренції
Розширення сервісних послуг	Коливання валютного курсу

SWOT-аналіз показує, що підприємство має сильну ресурсну та брендовану основу, однак його слабкою стороною є висока залежність від зовнішніх факторів, які підприємство не може повністю контролювати.

Макросередовище ПП «Тойота Україна» проаналізуємо за допомогою PEST-аналізу у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – PEST-аналіз ПП «Тойота Україна» [15]

Фактор	Вплив
Політичний	Воєнний стан, регулювання імпорту, податкова нестабільність
Економічний	Інфляція, валютні коливання, зниження доходів населення
Соціальний	Зміна споживчих пріоритетів, попит на економічні авто
Технологічний	Розвиток електромобілів, цифрові канали продажу

Як зазначає О. Орлик, макросередовище визначає стратегічні умови функціонування підприємства, а отже без його аналізу неможливо адекватно оцінити рівень фінансово-економічної безпеки.

Узагальнюючи результати аналізу, можна зробити висновок, що ПП «Тойота Україна» має достатньо високий рівень фінансової стійкості та прибутковості, що формує базовий рівень фінансово-економічної безпеки. Однак підприємство залишається вразливим до зовнішніх шоків, зокрема валютних коливань, політичної нестабільності та змін у міжнародних логістичних ланцюгах.

2.3. Оцінка ефективності діючої системи фінансово-економічної безпеки і оптимізація системи контролю та моніторингу

Оцінка ефективності системи фінансово-економічної безпеки ПП «Тойота Україна» базується на аналізі ключових фінансових показників за 2023–2025 роки, які дозволяють визначити рівень стійкості підприємства, ефективність використання ресурсів та здатність протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам. У цьому контексті особливе значення мають показники доходу, прибутку, рентабельності, структури активів і зобов'язань, а також ефективності використання трудових ресурсів [20].

Рентабельність є одним із ключових показників ефективності системи фінансово-економічної безпеки, оскільки відображає здатність підприємства генерувати прибуток із кожної гривні доходу, розраховуємо за формулою:

$$R = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Дохід}} \times 100\%, \quad (2.1)$$

$$R_{2023} = \frac{1\,899\,610\,000}{18\,468\,576\,000} \times 100\% = 10,29\%$$

$$R_{2024} = \frac{1\,813\,888\,000}{21\,194\,424\,000} \times 100\% = 8,56\%$$

$$R_{2025} = \frac{1\,515\,856\,000}{24\,556\,767\,000} \times 100\% = 6,17\%$$

Рентабельність демонструє стійке зниження, що свідчить про зростання витрат та зменшення ефективності перетворення доходів у прибуток [20].

Аналіз зміни рентабельності (темп зниження) розраховуємо за формулою:

$$T = \frac{X_1 - X_0}{X_0} \times 100\%, \quad (2.2)$$

де X_1 – показник поточного року, X_0 – показник попереднього року.

$$T = \frac{X_1 - X_0}{X_0} \times 100\%$$

$$T_{2024/2023} = \frac{8,56 - 10,29}{10,29} \times 100\% = -16,8\%$$

$$T_{2025/2024} = \frac{6,17 - 8,56}{8,56} \times 100\% = -27,9\%$$

Спостерігається прискорене зниження рентабельності, що є негативним сигналом для системи фінансово-економічної безпеки [20].

Фінансова стійкість показує рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, розраховуємо за формулою:

$$FS = \frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Активи}} \times 100\%, \quad (2.3)$$

$$FS_{2023} = \frac{735\,845\,000}{8\,734\,486\,000} \times 100\% = 8,42\%$$

$$FS_{2024} = \frac{588\,693\,000}{9\,942\,759\,000} \times 100\% = 5,92\%$$

$$FS_{2025} = \frac{778\,841\,000}{11\,041\,055\,000} \times 100\% = 7,05\%$$

Рівень фінансової залежності є низьким, що позитивно характеризує систему фінансово-економічної безпеки [20].

Дохід на одного працівника відображає продуктивність праці, розраховуємо за формулою:

$$LP = \frac{\text{Дохід}}{\text{Кількість працівників}}, \quad (2.4)$$

$$LP_{2023} = \frac{18\,468\,576\,000}{166} = 111\,256\,482$$

$$LP_{2024} = \frac{21\,194\,424\,000}{167} = 126\,912\,719$$

$$LP_{2025} = \frac{24\,556\,767\,000}{177} = 138\,738\,797$$

Темп зростання продуктивності розраховуємо за формулою:

$$T_{2024/2023} = \frac{126\,912\,719 - 111\,256\,482}{111\,256\,482} \times 100\% = 14,1\%$$

$$T_{2025/2024} = \frac{138\,738\,797 - 126\,912\,719}{126\,912\,719} \times 100\% = 9,3\%$$

Продуктивність праці стабільно зростає, що позитивно впливає на внутрішню ефективність системи безпеки [20].

Загальну оцінку ефективності системи фінансово-економічної безпеки розраховуємо за формулою:

$$T_{\text{дохід}} = \frac{D_{2025} - D_{2023}}{D_{2023}} \times 100\%, \quad (2.5)$$

$$T = \frac{24\,556\,767\,000 - 18\,468\,576\,000}{18\,468\,576\,000} \times 100\% = 33,0\%$$

Зміну прибутку розраховуємо за формулою:

$$T_{\text{прибуток}} = \frac{1\,515\,856\,000 - 1\,899\,610\,000}{1\,899\,610\,000} \times 100\% = -20,2\%$$

При зростанні доходу на 33% прибуток зменшився на 20,2%, що свідчить про зростання витрат і зниження ефективності управління фінансовими ресурсами.

Система фінансово-економічної безпеки ПП «Тойота Україна» забезпечує стабільне зростання доходів, контрольований рівень зобов'язань і підвищення продуктивності праці. Водночас зниження рентабельності та прибутковості свідчить про посилення витратного тиску, що знижує загальну ефективність системи.

Отже, система є функціонально ефективною, але потребує оптимізації в частині управління витратами, валютними ризиками та аналітичного моніторингу фінансових результатів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було комплексно проаналізовано теоретичні засади та практичні аспекти формування і функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства, а також здійснено оцінку її ефективності на прикладі ПП «Тойота Україна». Отримані результати дозволяють сформулювати узагальнене бачення сучасного стану фінансово-економічної безпеки підприємства, виявити ключові проблеми та визначити напрями її вдосконалення.

У процесі дослідження встановлено, що фінансово-економічна безпека підприємства є складною багатокомпонентною системою, яка відображає здатність суб'єкта господарювання забезпечувати стабільність функціонування, ефективне використання ресурсів та протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам. Вона формується під впливом як внутрішніх управлінських рішень, так і зовнішніх факторів середовища, що обумовлює необхідність її системного та безперервного управління. Дослідження наукових підходів показало, що ключовими елементами фінансово-економічної безпеки є фінансова стійкість, платоспроможність, прибутковість, ефективність використання ресурсів та здатність до адаптації в умовах невизначеності.

Розкриття принципів і завдань формування системи фінансово-економічної безпеки дозволило визначити, що її ефективність залежить від дотримання таких базових принципів, як системність, комплексність, адаптивність, превентивність та безперервність моніторингу. Водночас основними завданнями є забезпечення фінансової стабільності, мінімізація ризиків, оптимізація витрат, підвищення ефективності діяльності та формування механізмів реагування на загрози. Було встановлено, що саме узгодженість цих принципів і завдань забезпечує ефективне функціонування системи безпеки в сучасних умовах.

Аналіз структури системи фінансово-економічної безпеки показав, що вона включає взаємопов'язані елементи, серед яких ключову роль відіграють фінансова, організаційна, інформаційна та управлінська складові. Ефективність функціонування цієї системи залежить від рівня інтеграції її елементів, а також від здатності підприємства забезпечувати координацію між ними. Особливого значення набуває система фінансового контролю та моніторингу, яка виступає інструментом своєчасного виявлення відхилень і запобігання кризовим явищам.

У практичній частині роботи було здійснено аналіз діяльності ПП «Тойота Україна» як об'єкта дослідження. Встановлено, що підприємство характеризується стабільною динамікою розвитку, зростанням доходів та активів, що свідчить про розширення його господарської діяльності та зміцнення ринкових позицій. Водночас проведений фінансовий аналіз показав наявність певних негативних тенденцій, зокрема зниження рівня рентабельності та скорочення чистого прибутку в останні роки, що обумовлено зростанням витрат та впливом зовнішніх факторів.

Оцінка фінансового стану підприємства засвідчила, що ПП «Тойота Україна» має достатній рівень фінансової стійкості, що проявляється у низькому рівні залежності від позикових коштів та збалансованій структурі активів і зобов'язань. Підприємство демонструє здатність забезпечувати стабільність фінансових потоків та підтримувати платоспроможність навіть в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Позитивним аспектом є також зростання продуктивності праці, що свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Разом з тим аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз показав, що діяльність підприємства значною мірою залежить від зовнішніх факторів, серед яких ключове місце займають валютні коливання, зміни в логістичних ланцюгах, економічна нестабільність та воєнні ризики. Внутрішні загрози пов'язані передусім із зростанням витрат, обмеженістю впливу на ціноутворення та залежністю від імпортних поставок. Сукупність цих факторів впливає на

рівень фінансово-економічної безпеки підприємства та визначає необхідність удосконалення механізмів управління ризиками.

Оцінка ефективності діючої системи фінансово-економічної безпеки показала, що вона загалом є функціональною та забезпечує стабільність діяльності підприємства. Це підтверджується зростанням доходів, контрольованим рівнем зобов'язань та позитивною динамікою показників ефективності використання ресурсів. Водночас виявлено, що система недостатньо ефективно реагує на зростання витрат, що призводить до зниження рентабельності. Це свідчить про необхідність посилення аналітичної складової системи контролю та моніторингу.

На основі отриманих результатів обґрунтовано напрями оптимізації системи фінансово-економічної безпеки підприємства. Зокрема, доцільним є посилення контролю за витратами, удосконалення системи управління валютними ризиками, оптимізація логістичних процесів та впровадження сучасних цифрових інструментів фінансового моніторингу. Важливим напрямом є також підвищення рівня антикризового управління та формування механізмів швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища.

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що фінансово-економічна безпека ПП «Тойота Україна» перебуває на достатньому рівні, однак потребує подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних викликів. Запропоновані рекомендації спрямовані на підвищення ефективності функціонування системи безпеки, зміцнення фінансової стійкості підприємства та забезпечення його довгострокового розвитку в умовах невизначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біляк Ю. Components, tasks and principles of financial security of business entities. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2020. № 15–16. С. 69. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.15-16.69>
2. Блакита Г. В. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 304 с.
3. Вудвуд В. В., Батієвська О. В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємство і торгівля*. 2019. № 25. С. 89–93.
4. Герасименко Ю.С. Економічна безпека діяльності підприємства: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 212 с.
5. Гонта О., Шакур Є. Формування системи фінансово-економічної безпеки закладів охорони здоров'я. Проблеми і перспективи економіки та управління, (2 (42), 2025. С. 262–273.
6. Кар'єра в компанії «Тойота-Україна». Toyota UA. URL: https://www.toyota.ua/toyota-in-ukraine/karyera-v-toyota?utm_source.
7. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.
8. Носань Н., Куценко Д. Основи забезпечення фінансово-економічної безпеки на мікро- та макрорівнях: українські реалії. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. № 2 (70). URL: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-2-7>
9. Орлик О. Функціональна структура фінансово-економічної безпеки сучасних підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2017. № 1 (34). С. 41–46.
10. Полозова Т. В. Поняття та структура фінансової безпеки підприємства. Перспективи розвитку економічної системи з урахуванням сучасних євроінтеграційних процесів: збірник матеріалів Всеукраїнської

науково-практичної конференції (м. Київ, 9 листопада 2019 р.). – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2019. С. 69-71.

11. Пшик Б. Формування системи фінансової безпеки підприємств як основа їх стабільного функціонування. Ефективна економіка. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9270>

12. Соціальна відповідальність. Toyota Україна. Toyota UA. URL: https://www.toyota.ua/toyota-in-ukraine/corporate-responsibility/social-responsibility?utm_source.

13. Стащук О. Загрози фінансово-економічній безпеці підприємств мережових структур в умовах невизначеності. Підприємництво і торгівля. 2023. № 39. С. 260–265.

14. Сусіденко О. В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика. Монографія. Київ : ЦУЛ, 2016. 128 с.

15. Тойота-Україна. Офіційний сайт. Toyota UA. URL: https://www.toyota.ua/toyota-in-ukraine?utm_source.

16. Фінансово-економічна безпека підприємства: завдання управління та напрямки їх реалізації. Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка та менеджмент. 2020. № 43. URL: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-43-25>

17. Ширяєва Л.В. та ін. Формування механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки в системі управління портовими підприємствами: монографія; за ред. Л.В. Ширяєвої. Видавничий дім «Інтернаука». К.: 2021. 174 с.

18. Ярова Ю., Артеменко Л. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2016. № 13. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.13.2016.80129>

19. Tovpyk D. V. Theoretical Provisions of Financial Security as a Component of the Economic Security of the Enterprise. Modern Economics. 2022. Vol. 36, no. 1. P. 137–142. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.v36\(2022\)-20](https://doi.org/10.31521/modecon.v36(2022)-20).

20. Foreign Enterprise «Toyota-Ukraine». Opendatabot – open data on companies, sole proprietors, courts, and real estate in Ukraine. URL: <https://opendatabot.ua/c/32589471>